

Centrum Badań
nad Uprzedzeniami

Postrzeganie wiktymizacji narodowej i stosunek do uchodźców

Mateusz Olechowski

Warszawa, 2014

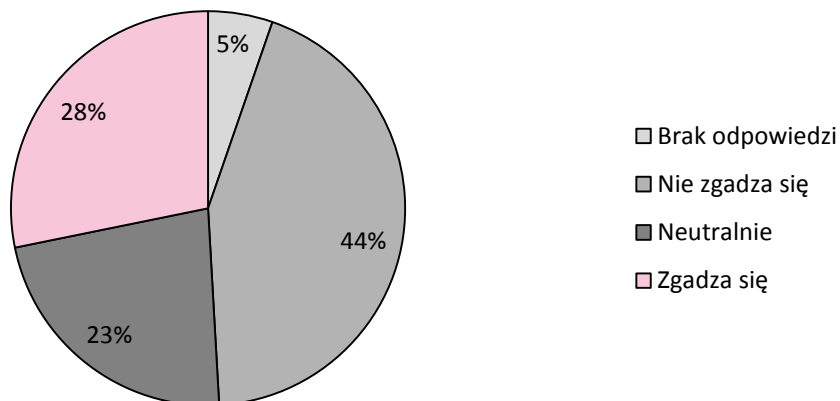
Polski Sondaż Uprzedzeń 2013 pozwolił nam na zbadanie w jaki sposób Polacy postrzegają historyczne cierpienia Polaków na losowej, reprezentatywnej próbie 965 dorosłych osób. Czy dostrzegają podobieństwa pomiędzy doświadczeniami Polaków a doświadczeniami innych narodów czy są raczej skłonni uważać trudną przeszłość Polaków za zjawisko unikalne, nieporównywalne w skali do przeżyć innych?

Literatura z zakresu psychologii społecznej sugeruje, że osoby, które postrzegają cierpienia grupy własnej w bardziej inkluzywny sposób mają także pozytywniejszy stosunek do innych cierpiących grup (np. Vollhardt i Bilali, 2014). Dlatego w ramach Sondażu zapytaliśmy też o stosunek do głównej grupy uchodźców w Polsce – Czeczenów. W ten sposób mogliśmy nie tylko sprawdzić poziom akceptacji Czeczenów wśród populacji ogólnej, ale także korelację (powiązanie) sposobu postrzegania wiktylizacji narodowej ze stosunkiem do Czeczenów. Dzięki zawarciu w Sondażu pytań demograficznych mogliśmy także sprawdzić czy postrzeganie wiktylizacji oraz dystans zależą od standardowych cech demograficznych, takich jak wiek czy wykształcenie.

Postrzeganie wiktylizacji narodowej

Zadaniem respondentów było ustosunkowanie się do stwierdzenia „Żaden naród nie cierpiał tak bardzo, jak Polacy” używając skali od 1 (zdecydowanie się nie zgadzam) do 5 (zdecydowanie się zgadzam). Ze stwierdzeniem zgodziło się 28% respondentów, z czego tyle samo osób wybrało zdecydowaną (1) co umiarkowaną (2) odpowiedź. Ze stwierdzeniem nie zgodziło się 44% respondentów, z czego podobny procent osób wybrał odpowiedź zdecydowaną (5) co umiarkowaną (4; odpowiednio 21% i 22%). 23% procent respondentów wybrało odpowiedź neutralną a 5% odmówiło odpowiedzi na pytanie. Średnia z odpowiedzi na pytanie o wiktylizację wyniosła 2,8 przy odchyleniu standardowym 1,4. Jest to istotnie statystycznie niższe niż środek skali, $t(913) = -5,35$; $p < 0,001$, choć stosunkowo niewiele. Rycina 1 przedstawia powyższe wyniki bez rozbicia na zdecydowane i umiarkowane odpowiedzi.

Żaden naród nie cierpiał tak bardzo, jak Polacy

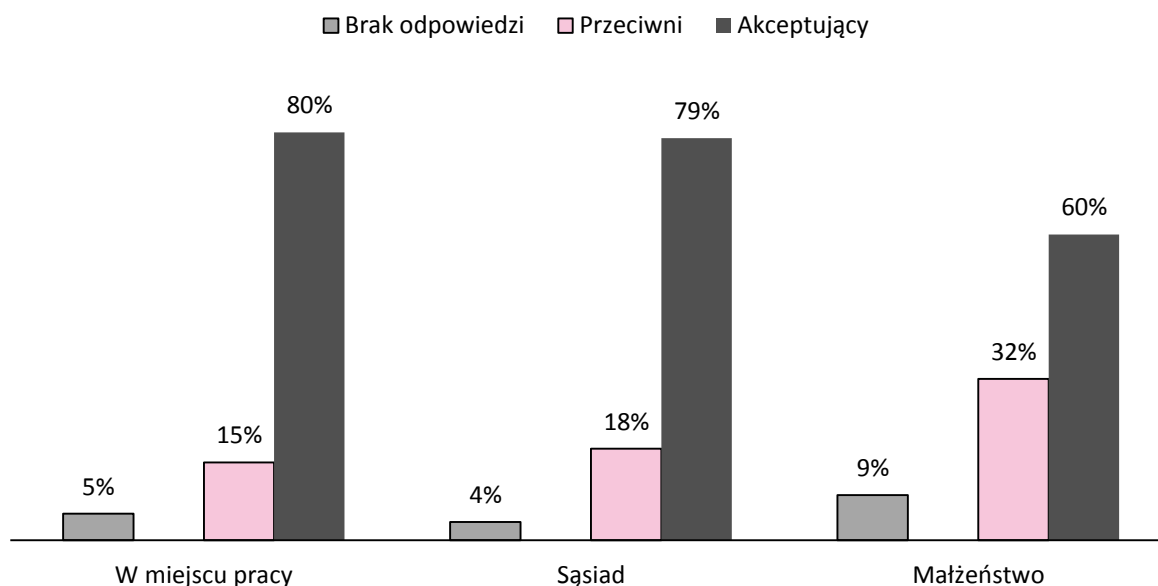
Ryc.1. Rozkład ustosunkowań do stwierdzenia „Żaden naród nie cierpiał tak bardzo, jak Polacy”

Dystans społeczny wobec Czeczenów

Aby zmierzyć stosunek do Czeczenów zadaliśmy respondentom trzy pytania mierzące dystans społeczny wg Bogardusa (1933). Respondenci deklarowali czy zaakceptowaliby następujące sytuacje: Czeczena/kę jako sąsiad/ka, Czeczena/kę w miejscu pracy i małżeństwo członka rodziny z Czeczenem/ką¹. Skala odpowiedzi miała 4 stopnie - od 1 (zdecydowanie przeciwny) przez 2 (raczej przeciwny) i 3 (raczej akceptujący) do 4 (zdecydowanie akceptujący). Brak środka skali miał na celu uniemożliwienie unikania odpowiedzi poprzez wybieranie odpowiedzi neutralnej. Generalnie respondenci deklarowali pozytywny stosunek do Czeczenów/ek – większość odpowiedzi lokowała się po akceptującej stronie skali. Dla pytań o miejsce pracy oraz sąsiedztwo wyniki były bardzo podobne – obie sytuacje były zdecydowanie akceptowalne lub raczej akceptowalne dla zdecydowanej większości osób (odpowiednio 80% i 79%). Badani deklarowali znacząco niższą, choć wciąż większościową, akceptację dla małżeństwa między Czeczen/ką a członkiem swojej rodziny (60%). W wypadku tego pytania odsetek braków odpowiedzi był także wyższy niż przy obu poprzednich pytaniach (9% wobec 5% i 4%).

¹ W ramach manipulacji eksperymentalnej losowa połowa respondentów ustosunkowywała się do „osób pochodzenia czeczeńskiego” zamiast Czeczenów/ek. Manipulacja nie miała wpływu na odpowiedzi.

Dystans społeczny wobec Czeczenów

Ryc. 2. Rozkład odpowiedzi na pytania o dystans społeczny względem Czeczenów/ek

Podstawowe analizy korelacji

W celu sprawdzenia powiązania pomiędzy postrzeganiem wiktylizacji Polaków a stosunkiem do Czeczenów przeprowadzono analizę korelacji, $r(897) = -0,22$; $p < 0,001$. Uzyskana negatywna korelacja oznacza, że im bardziej wykluczająco postrzegali wiktylizację Polaków, tym większy dystans wobec Czeczenów deklarowali.

Odpowiedzi na pytanie o wiktylizację były powiązane z wieloma zmiennymi demograficznymi. Przede wszystkim, respondenci mniej wykształceni, starsi i bardziej konserwatywni światopoglądowo w większym stopniu zgadzali się z unikalnością cierpienia Polaków (odpowiednio $r = -0,25$, $0,16$ i $-0,15$). Podobne, choć słabsze korelacje zaobserwowano dla dystansu społecznego (odpowiednio $r = -0,16$, $0,10$ i $-0,11$).

Literatura cytowana

Bogardus, E. S. (1933). A social distance scale. *Sociology & Social Research*, 17, 265-271.

Vollhardt, J.R. i Bilali, R. (2014). The role of inclusive and exclusive victim consciousness in predicting intergroup attitudes: Findings from Rwanda, Burundi, and DRC. *Political Psychology*.